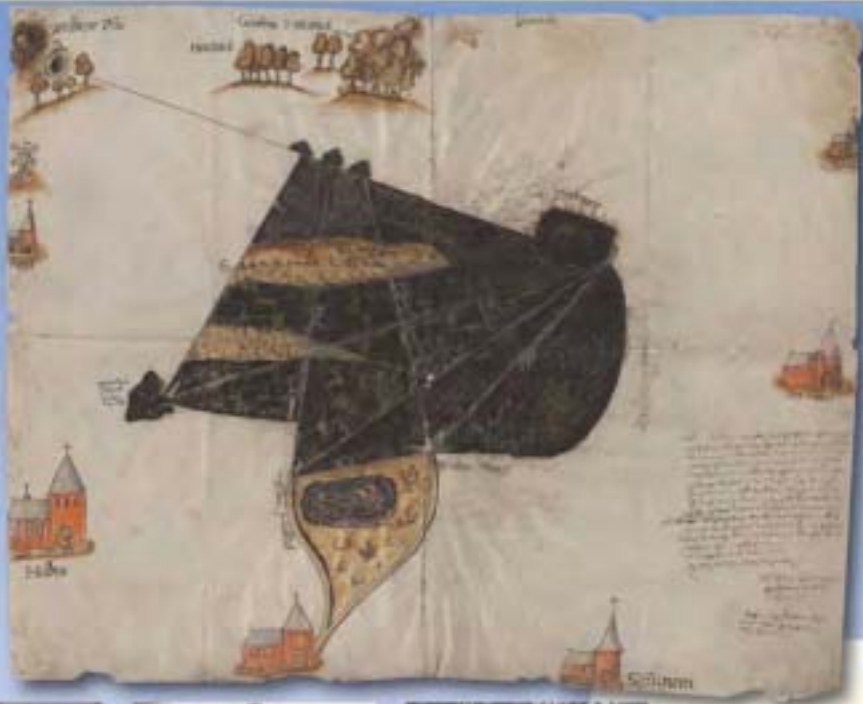

De Moennik

Historisch tijdschrift van Heemkundevereniging Helden

In dit nummer o.m. :

- Eeuwenlange ruzie om de Breetse Peel
- Zestig jaar geëmigreerd
- De Gouden Leeuw

€5,00

november 2016
nummer 58

COLOFON

De Moennik
Periodiek van de Heem-
kundevereniging Helden.
Verschijnt driemaal per
jaar.
ISSN nr. 1570-8128

REDACTIE:
Jos Keijmes, eindredacteur
tel. 077-306 11 55
Wim Daniëls
Joep Hermans
Patrick van 't Hooft
Raf Janssen
Marion Leurs
Wilbert Manders
Willemien Severins

OPMAAK EN LAYOUT:
Henk Stoeghs (Yell-low)

ADVERTENTIE-ACQUISITIE:
Peter Poeters
tel. 077-307 84 06

DRUK:
DTP Graphic Products

WEBMASTER:
Rob van 't Padje

KORRESPONDENTIE-ADRES:
Redactie *De Moennik*
Aan de Koeberg 3
5988 NE Helden
redactie@moennik.nl

Voor vragen over
bezorging en abonnement:
admin@moennik.nl

Loose nummers € 5,00

Inhoud

- 1 Van de redactie
- 2 Bèjeingezeumerd
Redactie en leden werkgroep documentatie
- 5 Toen en nu
Centrum Beringe
Spraak van Horen
- 6 Het oorlogsverhaal van Grada Reinders-van Horen
aan de hand van twee liedteksten (2)
Gé Reinders
- 10 Zestig jaar geëmigreerd
*Verteld door Theo en Margaret Sijben en opgeschreven
door Jos Keijmes.*
- 15 Kruisen en kapellen
De O.L.V. van Lourdeskapel, Grashoek
Jos Keijmes
- 16 De laatste rustplaats van baron Frits
Ton Hendricks
- 19 Samen op de foto
Een zwempartij in het Neers kanaal
Marion Leurs-Jacobs en Willemien Severins-Janssen
- 20 Middenpagina
Kepringelehof
- 22 Eeuwenlange ruzie om de Breetse Peel
Het verhaal bij een kaart
Jacques Cuijpers
- 27 De Gouden Leeuw
Piet Gommans
- 30 De kieët (7)
De radar
Jeu Mertens
- 32 Herinneringen van een dierenarts (14)
Waarom Moeder Teike niet sterven kan
Wim van Heukelom
- 34 Dialectverhaal
Harie
Ann Philipsen
- 36 Straatnamen
Koninginnelaan
Wim Daniëls
- 38 voor beginners
Wim Daniëls

Van de redactie

Beste lezers,

De afgelopen jaren zijn er verschillende zaken bij De Moennik veranderd. Nieuwe redactieleden, nieuwe rubrieken, een taakverdeling binnen de redactie en natuurlijk de belangrijkste verandering: het geheel in kleur verschijnen van ons verenigingsblad. Verder heeft het bestuur van de Heemkundevereniging besloten om de losse verkoopprijs te verhogen naar € 5,00 met ingang van dit nummer. Op de ledenvergadering in november zal het bestuur verdere plannen bekendmaken omtrent de prijs voor leden en abonnees. Een verandering die na dit nummer zal ingaan is het (voorlopig?) verdwijnen van de rubriek 'Kruisen en kapellen'. Een en ander wordt uitgelegd bij het verhaal van de O.L.V. van Lourdeskapel in Grashoek.

Vanaf het begin van De Moennik heeft u steeds op deze pagina een inleiding kunnen lezen van de redactie. De redactie heeft besloten de rubriek 'Van de redactie' voortaan onder te brengen bij 'Bèjeingezeumerd', zodat De Moennik vanaf 2017 begint met 'Bèjeingezeumerd'. Er is dan één pagina meer beschikbaar voor de verhalen van de schrijvers.

Dan wordt dit dus de laatste keer dat ik u persoonlijk veel leesplezier toewens. Maar u komt er van overtuigd zijn dat de redactie u dat steeds toewenst. Ook al staat er dat niet met zoveel woorden.

Geniet daarom iedere keer van De Moennik.

Veel leesplezier!

Jos Keijmes
Eindredacteur

Bèjeingezeumerd door de redactie en werkgroep documentatie

Reacties

Ook nu weer ontving de redactie een aantal reacties.

1. Moesten we in het vorige nummer al een rectificatie opnemen over "Samen op de foto", nu moeten we opnieuw een fout toegeven. De naam Segers hadden we in Bèjeingezeumerd met een Z geschreven en dat was natuurlijk niet correct.

Wim Segers

2. Naast positieve reacties ontvangen we een enkele keer ook kritische opmerkingen. Deze keer van de hand van Ton van Reen uit Maasbree. Hij gaf aan de verhalen van dierenarts Van Heukelom niet gepast te vinden voor *De Moennik*. Hij heeft moeite met de volgens hem in elkaar geflanste verhalen en de in zijn ogen weinig respectvolle beschrijving door Van Heukelom van de armoede van bijv. Betje en haar familie. Ook de foto's vindt hij er niet bij passen.
3. Ger Dorssers uit Den Bosch liet ons weten dat ze de extra aandacht aan het dialect weet te waarderen. Ondanks het feit dat ze al meer dan 30 jaar in Brabant woont, wordt er thuis nog altijd overvalst Kepèls plat gesproken. Wat dacht u van: "As de as brèkt, brèkt de ker" en "As is aan de sjiet gestorve." Ook vulde

ze het verhaal over Hai van de Kuper nog aan. "We mochten thuis om de beurt een portie 'zoormoos' naar hem brengen als wij dat thuis aten. Wij kwamen dan vervolgens thuis met de zakken vol snoep, dus er werd wel om gestreden wie van ons dat bakje mocht brengen. En op de drukke zondagavond gingen onze pap (Piet) en later ook onze oma Wim een paar uur helpen met friet bakken. Ik kan het huisje van Hai achter de frietzaak nog zo uittekenen (en ruiken...)"

4. Dat *De Moennik* voortaan in kleur verschijnt heeft aardig wat positieve reacties opgeleverd. Het bestuur van de Heemkundevereniging heeft echter wel besloten om de prijs van losse nummers te verhogen naar €5,00. Op de najaarsvergadering van de vereniging zal een voorstel komen om ook de prijzen van lidmaatschap en abonnement aan te passen.

Heljes

Ook gaf Ger Dorssers de oplossing voor het Heljese woord 'zjwiek'. 'Ene zjwiek mugge' betekent dan een zwerm muggen. 'Zjwiek' in de betekenis van een groep, aantal. In de uitdrukking 'ne ganse zjwiek' betekent het dus een heleboel. Van Mien Hanssen-Pubben ontvingen we een behoorlijk aantal dialectwoorden die niet in het Heljes Woordeboek te vinden zijn. Wat dacht u van 'perrike' en 'sjoets'?

Papiervisjes

Ongedierte zijn ongenode gasten die men liever niet in huis of waar dan ook aantreft.

Dat kan ook gebeuren in het archief van de Heemkundevereniging. Zeker als er bijvoorbeeld een fotoarchief wordt aangeleverd. Zo constateerde de documentatiegroep dat er zogenaamde papiervisjes zaten in het fotoarchief van het Bouwens van der Boijecollege. Het is duidelijk dat deze papiervisjes zich voeden met o.a. papier en dus een papieren archief kunnen aantasten.

Het papiervisje
(*Ctenolepisma longicaudata*)

Inmiddels zijn er maatregelen getroffen om deze plaag te bestrijden.

Tonnie Martens

In het verhaal bij het kruis op Schrames in ons vorige nummer was Tonnie Martens een van de twee slachtoffers. Gerrit Greijn wist nog te vertellen dat Tonnie een echte durfal was. Zo herinnerde hij zich nog dat Tonnie hem eens gevraagd had om te helpen. In een bunker bij de vaart in Meijel (in de buurt van Meerwis Sport) had Tonnie door een opening gezien dat er een olielampje in stond. Dat lampje wilde hij graag hebben. Daarom vroeg hij Gerrit, omdat deze klein was, om door die opening te klimmen en die olielamp voor hem te pakken. Gerrit is nu blij dat het toen allemaal goed is afgelopen.

Anekdote

De vader van redactielid Marion Leurs-Jacobs wist veel anekdotes te vertellen. Dat Marion goed geluisterd heeft bewijst haar volgende bijdrage wel.
Dit waargebeurde verhaal speelde zich af op de Belzenhook. Det likt zoë tussen

Grashook en Helenaveen, Pielgebied dus. Op unne zekere zonnigmerge klopde d'r bej de familie Van Ophoven de Jehova's getuigen op de deur. Marie makde ope, en of ze neet effe mochte praote over of ze lid woeye waere van Jehova. "Jao", zag Marie, "dao mot ik 't ierst mit Minus en de jonges over hebbe." Of ze dan over 'n paar waeke trak mochte komme. Det waas good, zag Marie.

Unne gas waeke later woord d'r wer op de deur geklopt. Jehova's getuige, of ze 't nog over haai gehad mit heure mins en de jonges. "Jao", zag Marie, "maar we zien al 25 jaor lid van de Coprasie en det wille we gaer zoë laote." En daor koste de Jehova's getuige ut mit doon.

St. Josephschool

Het is even wennen, maar de laatste katholieke naam voor een basisschool in de voormalige gemeente Helden is vervangen door een neutrale naam. Het gaat hier over de St. Josephschool in Beringe. Een naam zelfs nog in de originele spelling. Met ingang van dit schooljaar werd het oor-

spronkelijke schoolgebouw na verbouwing weer in gebruik genomen. De daarbij behorende naam is nu Basisschool Onder de Linde. Namen als Antoniuschool (Koningslust), Lambertusschool (Helden), Odaschool (Helden), Bernadetteschool

(Helden), Franciscusschool (Panningen), Mariaschool (Panningen), Heilig Hartschool (Grashoek) en de Jacobusschool (Egchel) zijn al eerder gesneuveld.

De Erpelclub

De vermelding van de Erpelclub uit Meijel in het verhaal over De Bende van de Blauwe Hemel heeft er voor gezorgd dat men in Meijel op zoek is gegaan naar meer van zo'n vriendenclubs van vroeger. Onze vrienden van Heemkundevereniging Medelo hebben al ontdekt dat er een 'hoedjesclub' en een 'lepeljesclub' is geweest. Waar een artikel niet toe kan leiden!

Speuren naar Strobel

Dankzij een artikel in dagblad De Limburger van 8 oktober j.l. (Horizonbijlage) weten we nu dat de naam van de beruchte SD-chef steeds verkeerd is geschreven. Max Ströbel blijkt eigenlijk Max Strobel te heten. Journalist Bart Ebisch uit Panningen wilde weten waarom de moordenaar van zijn opa, Piet Korsten, nooit bestraft is. In documenten in Duitse archieven werd de naam zonder 'umlaut' geschreven. Strobel, want zo zullen wij die naam nu ook blijven schrijven, is nooit bestraft geworden omdat hij nooit gevonden is. Het toeval wil dat Gé Reinders in zijn verhaal over zijn moeder (pag. 6 - 9) een opsporingsbevel uit 1947 heeft ontdekt waarin de naam inderdaad als Strobel staat weergegeven.

Gelezen in het Heljes Blèdje van 1949

Een voorbeeld wat men toen zoal kwijt raakte of vond met een treffende humorvolle omschrijving.

Verloren en gevonden

— Tussen Hub en Beringe is een zakdoek gevonden; 't zal wel geen Zondagse zijn, want 't was 'n rooie. Willy Seneeta Egchelhei 136 heeft hem gevonden.

Illustratie:

- Heemkundevereniging Helden,
- Collectie Gé Reinders

www.moennik.nl

Personenomschrijving 9994

Max STROBEL, Leiter van de Aussenkantstelle van de Eisenbahnpostamt an de S.B. te Dinslaken, viel op 35 jaar, groot ± 1.60 h 1.80 h., slank figuur, eenzaam, blond haar, laag voorhoofd, bruin-prijke stevige ogen, zeer snelle hardgraaf, onbarmhertig karakter, onder lichaamsverreken kleefgevoel, opvallend achteruit-gevoel zitvlak.

Gevoel thans in Duitsland vermoedelijk in overstandvoorging in de onder valse naam. Deze naam zou bekend zijn met de in het kamp "Pullingbestel" vertil/veerde voormalige S.B. Hauptwacht/Wirtz der Eisenbahnpostamt Dinslaken.

Dinslaken, 30 Oct 1947.

Centrum Beringe

Sjraar van Horen

1948

Helemaal links is het pand (met luifel) van Theodoor Hermans ('Doër') te zien, die samen met zijn vrouw en kinderen een kruidenierswinkel en een goedlopend café runde. Vooral zondags na de 'Gommes' was het volle bak in het café. Het café was ook aantrekkelijk omdat een of meerdere mooie dochters achter het buffet stonden. Het andere huis is in 1936 gebouwd door Theodorus Naus ('Nausen Duurke') die als klompenmaker bekend stond. Zijn zonen Sjeng en Lei begonnen hier een kleermakersbedrijf. Het was in die tijd ook een leerbedrijf voor aan-

Foto's:
Heemkundevereniging Helden

Toen

komende kleermakers. Rond de jaren 50 en 60 zijn beide huizen enkele malen grondig verbouwd en kwamen er andere bedrijven in, zoals een accountant, een radio- en tv-reparateur, een drogisterij, een supermarkt en weer een café.

Het in 1928 gebouwde patroonaat is goed zichtbaar met helemaal rechts, nog net zichtbaar, de kerk. Eind 1944 hebben de terugtrekkende Duitsers de kerktoren opgeblazen waardoor huize Naus en het patroonaat grote schade opliepen.

2016

Op dezelfde plek staan nu café De Nabber en het multifunctionele gebouw De Wiexsjaag met een groot plein en rechts nog steeds de kerk.

Nu

Het onderwijsteam in de jaren 40 van de lagere school in Grashoek. V.l.n.r.: Grada v. Horen, Geer v. Soest, dhr. Cabolet, Jan Thijssen, Maria Thijssen.

Het oorlogsverhaal van Grada Reinders-van Horen

aan de hand van twee liedteksten (2)

Gé Reinders

In dit tweede en tevens laatste deel het vervolg van mijn zoektocht naar de grotendeels verzweegen oorlogsgeschiedenis van mijn moeder, waarbij haar 'zakdoekje' centraal stond.

De zoektocht

Een tocht van vijf jaar langs overlevenden, archieven en tot slot de kampen zelf. Het verbaasde me hoeveel er nog te vinden is in archieven en bovendien hoeveel mensen er toen nog leefden die erover konden vertellen.

Wat betreft haar arrestatie in Helden: op de vroege ochtend van woensdag 17 mei 1944 pakte een grote Duitse troepenmacht 51 mensen op. (Zie *De Moennik* speciale uitgave 'De verzetsrazzia van 17 mei 1944 van mei 2014'.) Daaronder bevonden zich drie vrouwen: Maria van Ophoven en Grada Verhaegh, beiden uit de Grashoek, en mijn moeder. Moe woonde toen aan de Kanaalstraat in Beringe, maar zij was onderwijzeres aan de lagere school in Grashoek. Het hoofd van die school, meester Thijssen, was ook opgepakt.

De leiding van de razzia was in handen van het hoofd van de Maastrichtse SD Ströbel en zijn ondergeschikte Nitsch. Alle gevangenen zijn die dag ingeschreven in de Roermondse gevangenis.

Op 12 juni werden 14 gevangenen, onder wie Grada, die verdacht werden van verzetsactiviteiten, overgebracht naar Maastricht.

In het Maastrichtse gevangenisregister werden ze ingeschreven in de categorie D: oorlogsmisdadiger. Dus voor de Duitsers was Moe een oorlogsmisdadiger.

In het Nationaal Archief in Den Haag ligt een verhoor van Moe uit 1947 door de Nederlandse politie. Daarin vertelt ze dat zij in Maastricht brutaal verhoord is door Nitsch. Hij heeft haar echter niet mishandeld. Dat was voor mij een opluchting, want

Nitsch stond bekend om zijn wrede ondervragingsmethodes. Op 21 juni 1944 worden de beide vrouwen uit Grashoek én meester Thijssen vrijgelaten.

Moe wordt echter overgeplaatst naar Kamp Vught. Waarom Moe wel werd vastgehouden en die andere vrouwen niet, heb ik nergens kunnen vinden. Blijkbaar verdacht Nitsch haar ergens van. Maar alle Duitse dossiers zijn door de SD vlak voor de bevrijding van Maastricht op 14 september 1944 vak-kundig vernietigd.

Enkele jaren geleden was er nog een proces in Aken tegen Heinrich Boere. Deze Nederlander was begin mei 1944 door Ströbel als infiltrant naar Helden gestuurd. Hij had met twee makkers onderdak gekregen bij een familie in Helden-Dorp en zij hadden Ströbel informatie doorgegeven over een aantal verzetslieden. Ik heb een aantal keer gebeld met Boeres advocaat en ben naar zijn proces geweest, maar heb hem zelf nooit gesproken. Volgens de advocaat herkende hij Moe niet van de foto die ik had gestuurd. In 2013 is hij overleden in de gevangenis. Ik had graag geweten of hij wellicht informatie over Moe had.

De kaart van Kamp Vught

Bij het Nationaal Instituut voor Oorlogsdocumentatie aan de Amsterdamse Herengracht vond ik haar kaart uit Kamp Vught. Het akelige aan deze kaart is dat er alleen Moes naam en een code op staat. Hierover heb ik ook een lied geschreven. Vaker kreeg ik de vraag waarom dit lied zo snel is. Ten eerste wilde ik muzikaal de treinen uitbeelden waarmee deze Nederlandse vrouwen zijn vervoerd. Maar dit tweede lied is behalve een beschrijving van Moes verblijf in Vught, Ravensbrück en Dachau, ook een loflied op onze rechtsstaat, waar alleen een rechter iemand kan veroordelen.

Als de politie tegenwoordig iemand arresteert worden er dossiers aangelegd en begint er een juridische procedure met een rechter, een aanklager en een verdediger. Bij Moe is er geen enkel proces geweest. Zij heeft meer dan een jaar vastgezet zonder dat er een rechter aan te pas kwam.

Terugkijkend was het eerste lied uit 1992 ('Mien moder in '45') de vraag naar wat er is gebeurd. Pas dertien jaar later, in 2005, durfde ik te gaan zoeken naar het antwoord. Na vijf jaar onderzoek kon ik mijn boek 'Het Zakdoekje' schrijven. 'De kaart van Kamp Vught' is voor mij de afsluiting.

Grada op een klassenfoto voor de H. Hartschool.

Gé Reinders

Foto's:
Collectie Gé Reinders

De kaart van Kamp Vught

*Dao is nag 't bevel des doe al ón 5.15
Vanoeet dien cel in Mestreech nao Vught móste gaon
Op 23 juni '44
Kwooms doe hie mit dae tandarts en dae kapelaon*

*Doe waars opgepak op 17 mei, 'n woonsdaag
Maar diene baas mócht weer nao hoese mit die twee anger Heldense vrouwe:
Maria van Ophoven en Grada Verhaegh*

*En op dien kaart kaart sjeit allein diene naam, nieks meer
Dao waar gein proces, geine aanklacht, gein verweer*

*In Vught zatte ze dich geliek in barak 4
Toen nao 7 zo-as van 't zakdenkske blik
Toby zaet: doe gings sjetiekem mit hosties in de weer
En det gear werkte op de tuikesfabriek*

*En aan de Heregracht dao waert 't archief bewaard
Dae leve archivaris van de Heregracht bracht ós dien treurige kaart*

*Want op die kaart sjeit allein diene naam, nieks meer
Dao waar gein proces, geine aanklacht, gein verweer
Maar veur die Pruse waars doe blikbaar verdacht
Det ze dich as oorlogsmisdadiger hie nao Vught hóbbe gebracht*

*Mit Dolle Dinsdig dach gear: de Ingelse zin zo hie
Veur gaon morgen weer nao hoese teruuk
Maar uche elenj waar nag lang niet veurbie
Gear kreeg nag eers 'n reisje Ravensbrück*

*Geer reejt sjtaond in veewages Pruses door
't Doerde toen nag 'n nege maandj eer det gear weer in Nederlandj woort*

*Toch sjeit op die kaart allein diene naam, nieks meer
Dao waar gein proces, geine aanklacht, gein verweer
Waat hóbbe die toch in hädre kop gehad
Det die dich zó lang hóbbe vastgezat?*

*Oze rechtsjtaot haet gelökkig 'n rem
Óm op te trappe bie foute van 't O.M.*

*Luij klage dan: "Ze laote weer boeve vrie"
Ich dink dan aan dich en bön ouch altied ouch 'n bietje blie*

*Want op die kaart sjeit allein diene naam, nieks meer
Dao waar gein proces, geine aanklacht, gein verweer
Dao waar gein zaak, geine rechter, geine inkele raadsheer
Ich haop det veur det noe hóbbe gehad
Det miense nooit meer zomaar 'n jaor waere vastgezat.*

Konzentrationslager

20 gld Holl 123107
1000

Def. Nr. 66586

Name und Vorname: *van Horen Gerarda*
 geb.: *21-4-11* in: *Helden (Limburg) kassalstra 21*
 Wohnort: *Helden kassalstra 21*
 Beruf: *Lehrerin* Ref.: *kerl*
 Staatsangehörigkeit: *Holländische* Stand: *ledig*
 Name der Eltern: *Gerardus Sophia Gommans* Rasse: *A!*
 Wohnort: *Helden kassalstra 21*
 Name der Eltern: *Gerardus van Horen* Rasse:
 Wohnort: *kassalstraat 21 Helden (Limb)*
 Kinder: *Alteigen Brüder der Familie oder der Eltern*
 Vorbildung: *Volksschule zwecklos*
 Mitbürgerrecht: von - bis

Inschrijvingsformulier van Grada voor het concentratiekamp Ravensbrück.

De belangrijkste ontdekking

Mijn belangrijkste ontdekking is dat onze angst zich heeft vergist. Dachau was het akeligste woord uit onze jeugd, maar Moe blijkt nooit in Dachau zelf geweest te zijn. Het concentratiekamp Dachau was alleen voor mannen en lag in het gelijknamige plaatsje ten noorden van München. Moe zat in de stad zelf in een zogenaamd buitenkamp, een klein complex dat geen concentratiekamp was maar een werkkamp. De Nederlandse vrouwen werkten in de Agfafabriek. De volledige naam was Dachau Aussenlager Agfa Kamerawerk. De administratie werd geregeld vanuit Dachau, maar het regime was compleet anders dan in het hoofdkamp.

De kampgenotes van Moe die nu nog leven, vertellen alle drie dat het verblijf in Ravensbrück veel erger is geweest. Ze zaten daar maar twee maanden, maar dat kamp was de hel.

Halverwege 1944 woonden daar vier keer zoveel vrouwen dan waarvoor het gebouwd was. Daar werd een vernietigingsregime toegepast. De Duitsers noemden het 'systematische Verelending'. Vrij vertaald: 'systematische ellendisering' om vrouwen te vermoorden.

De Nederlandse vrouwen hebben zich eind '44 meteen opgegeven toen ze het aanbod kregen tot overplaatsing naar een werkkamp. Zij wisten niet eens waar ze naar toe gingen, maar alles was beter dan Ravensbrück.

Moe heeft, voor zover ik me kan herinneren, nooit iets verteld over Ravensbrück. Ik denk nu dat zij ons voor die ellende heeft willen beschermen.

Vrouwelijke gevangenen in Ravensbrück ten tijde van de bevrijding door het Russische leger in 1945.

Detail van het zakdoekje.

Zestig jaar geëmigreerd

Verteld door Theo en Margaret Sijben en opgeschreven door Jos Keijmes.

Sinds het jaar 2000 verblijven Theo Sijben en zijn vrouw Margaret Gairdner ieder jaar in de zomer enkele maanden in Panningen. Vanuit Nieuw-Zeeland komen ze hierheen om twee van hun vier zonen en hun families te bezoeken. In 1956 werd Nieuw-Zeeland het nieuwe vaderland van de Beringenaar.

Theo Sijben werd op 21 februari 1934 in de Beringerhoek geboren als zoon van Tinus en Netje Sijben – Janssen. Het gezin telde uiteindelijk acht kinderen (zeven jongens en één meisje), waarvan Theo nummer vier was. De ouders hadden een gemengd bedrijf, waar al vroeg mee aangepakt moest worden, omdat zijn vader al in 1941 gestorven was 'aan de geel vert'. Na de lagere school moest hij dan ook als veertienjarige gaan werken bij tuinder Piet van Rooy 'aan de kanaal' en later bij Heijnen in Venlo. Ondertussen volgde hij de tuinbouwschool als avondcursus in Grasboek (bij meester Vercoulen) en in Beringe (bij meester Beumers). In Venlo moest Theo werken van 's morgens vier uur tot 's avonds negen. Op zaterdag 'maar' tot zeven uur! En dat voor f 100,00 per maand. Was er kermis in Beringe en wilde hij een dag vrij, dan moest een broer hem op het tuindersbedrijf vervangen. Vakantie had hij nooit. In Beringe werkte hij een tijdje bij Van Adrichem.

Nieuw-Zeeland

In 1954 vertrok zijn broer Jan naar Nieuw-Zeeland. Vrij vlug na zijn aankomst daar schreef hij naar Theo: "*Kom maar hier naar toe, want hier werken ze niet!*" In dat zelfde jaar werd Theo opgeroepen voor de militaire dienst. De tuinder (Heijnen) was bereid om een ontheffing voor hem aan te vragen, maar dat weigerde hij. Hij ging liever in dienst. Na achttien maanden als Limburgse Jager gediend te hebben, ging hij niet meer terug naar de tuinder in Venlo. Hij ging hier en daar werken om in de kost te voorzien, zoals bij Thei van Doër kippen laden bijvoorbeeld. De lokroep van zijn broer werd steeds aantrekkelijker en uiteindelijk gaf hij zich op voor emigratie naar Nieuw-Zeeland. Omdat hij in militaire dienst was

Theo in 1956.

gewoest, kreeg hij een vrije bootreis. Van de regering ontving hij f 50,00 voor onderweg. Op 23 april 1956 vertrok hij vanuit Rotterdam met De Waterman om na vijf weken in de haven van Wellington te arriveren.

Met de bus van Roedje Ghielen waren drie families hun zonen gaan uitzwaaien. Behalve Theo waren dat ook Jan Steeghs en Cor Kessels uit Beringe.

Tijdens de overtocht sliep hij met nog zeven reisgezellen in een hutruimte met vier stapelbedden. Ofschoon het eten vrij was, ging het geld toch op en moest hij zelfs lenen. Dat kon hij later terugbetalen met het aankomstgeld (£20,00 = f 200,00) van de Nieuw-Zeelandse regering. In totaal verbleven zo'n 1200 personen op de boot. Bij aankomst in Wellington stond zijn broer en Toontje Vertinden (uit Meijel) hem al op te wachten. Zijn metgezellen Jan en Cor moesten met de trein verder. Theo ging met zijn broer en Toontje in de auto naar de 400 km verder gelegen plaats Putaruru (= Maori voor Huis van uil). De bagage bestond uit één koffer met ondergoed, wat bovenkleding, werkkleren en een net pak!

Bijna een jaar was Theo met zijn broer in de kost bij Harrie Scheres (uit Meijel), om vervolgens, nog steeds als vrijgezel, naar een hostel te verkassen. Aansluitend ging hij in de kost bij de familie Vullings (uit Horst) in Putaruru, in het binnenland van het Noordereiland.

Verblijf

Zijn broer werkte bij een houtzagerij, dat werd ook de eerste werkplek van Theo. Samen moesten ze hout stapelen om te laten drogen. Hoe meer hout ze konden verwerken, hoe meer loon ze verdienden. In loondienst konden ze £ 11,- (= f 110,-) per week verdienen. Door in zogenaamd akkoord te werken verdienden ze ieder zo'n £ 20,00 per week. En dat van zeven uur 's morgens tot vijf uur 's middags. Op zaterdag en zondag werkte men niet. Voor Theo een hele vooruitgang ten opzichte van zijn werk in Nederland (f 100,00 per maand!). In het hostel hoefde hij maar £ 3,15 per week voor kost en inwoning te betalen. Het hostel telde zo'n vijftig kleine gemeubileerde kamers (bed en beddengoed zelf meenemen!) en een grote zaal om te eten.

De vriendenclub in Beringe. Afscheidsfoto van de vriendenclub voordat Theo naar Nieuw-Zeeland ging. Staand v.l.n.r.: Jan Kessels, Harrie Sijben, Jacques Janssen, Leo van Horen, Jan van de Pas en Wiel van Zon. Zittend v.l.n.r.: Lei Ghielen, Jan Steeghs, Cor Kessels, Theo Sijben en Piet Korsten uit Meijel. Jan Steeghs en Cor Kessels emigreerden ook naar Nieuw-Zeeland.

Op de boot in 1956. V.l.n.r.: Theo, Cor Kessels en Jan Steeghs.

Theo (rechts) met Jan Steeghs bij de houtzagerij. Jan ging in 1965 terug naar Nederland. Jan was in Nieuw-Zeeland getrouwd met een Nederlands meisje en ging met haar op vakantie naar Nederland. Daarna wilde zij niet meer terug.

Boerderij

Na een jaar samen gewerkt te hebben vertrok zijn broer met Harrie Scheres naar een boerderij om daar als knecht de koeien te gaan melken. In tegenstelling tot Nederland hadden de boeren geen eigen veestapel, maar waren die eigendom van de knechten. Zo kochten zijn broer en Harrie zo'n 150 koeien.

Theo bleef nog vijf jaar op de houtzagerij werken en deed dat voortaan samen met Jan Steeghs. In 1961 ging ook Theo naar een boer die twee knechten nodig had. Inmiddels had hij Margaret Gairdner bij het koersballen leren kennen en was hij in 1960

met haar getrouwd. Het jonge echtpaar kreeg een huis dat bij de boerderij hoorde. Het inkomen bestond uit 39% van de melkopbrengst. Na vijf jaar had het echtpaar zo veel kunnen sparen dat ze eigen koeien konden kopen. De boer waar Theo werkte bouwde een nieuwe boerderij met 100 ha grond en stallen. Met de eigen koeien kon men nu 50% van de opbrengst verdienen. In 1966 begon Theo met 100 eigen melkkoeien en werd het land ontgonnen. Uiteindelijk bezat hij 210 koeien. Van de opbrengst kon weer genoeg gespaard worden en met leningen van de bank en de boer kocht het echtpaar na zeven jaar (1973) een eigen boerderij. Dat was de eerste boerderij waar Theo gewerkt had. Ook nu kon als gezin toch nog genoeg gespaard worden. Jongere broer Wim was intussen ook vanuit Nederland overgekomen en werkte enige tijd op de boerderij van Theo. Na drie jaar en een avontuur met een sprinklerbedrijf keerde Wim echter terug naar Nederland.

1960: De trouwfoto
V.l.n.r.: Netje Sijben-Janssen (moeder van Theo), Theo en Margaret, Molly Gairdner-Harden (moeder van Margaret).

Van Sijben naar Syben

Dat Theo zich in het nieuwe vaderland thuis voelde kwam niet alleen door zijn huwelijk met een Nieuw-Zeelandse, maar ook door het feit dat hij nooit spijt heeft gehad van zijn emigratie. Het werk in Nederland op de boerderij was veel zwaarder en leverde beduidend minder loon op. Om echter een eigen bedrijf te beginnen en een lening te krijgen bij de bank moest men de Nieuw-Zeelandse nationaliteit hebben. Zo moest Theo zijn Nederlandse nationaliteit verruilen voor de Nieuw-Zeelandse en veranderde hij zijn achternaam in Syben, omdat Engels-

taligen de ij niet goed kunnen uitspreken. Vanaf het eerste moment moest er in Nieuw-Zeeland Engels gesproken worden. Dat moest eerst geleerd worden door met gebarentaal iets duidelijk te maken bijvoorbeeld. Ondanks dat bleef het Nederlands en ook het dialect in gebruik. Ofschoon er een Nederlandse club in het dorp was, had Theo geen behoefte om daar lid van te worden. Dat kwam vooral omdat hij buiten het dorp woonde. Zo gingen bijvoorbeeld de cafés elke dag om 18.00u dicht en waren die op zondag zelfs de hele dag gesloten. In zijn vrije tijd voetbalde hij in de winter (in Nederland is het dan zomer!) bij een club met praktisch alleen maar Nederlanders, en 's zomers ging men naar het strand. Een andere bezigheid was de konijnenjacht.

Visite heen en weer

Ondertussen was ook een tweede broer, Sjraar met zijn vrouw Miép, naar Nieuw-Zeeland gekomen om daar te werken. Bij de bruiloft met Margaret waren, behalve zijn twee broers, ook zijn moeder en een oom uit Neerkant aanwezig. Moeder was met de boot gekomen om enkele weken later met het vliegtuig

terug te gaan. De oom had ook een zoon in Nieuw-Zeeland wonen, vandaar zijn bezoek. In 1966 ging Theo met Margaret, maar zonder kinderen, voor de eerste keer op vakantie naar Beringe om bij zijn moeder te verblijven. In 1967 kwam moeder Sijben nog een keer op bezoek, maar toen met het vliegtuig.

In 1972 nam het echtpaar hun vier kinderen wel mee. Om beurten bracht men die vakantie door bij broers en de zus. Toen zijn moeder in 1978 ziek werd, kwam Theo alleen overgevlogen om nog enkele weken met zijn moeder door te brengen. Nadat hij weer terug was gegaan is zijn moeder op 79-jarige leeftijd gestorven.

Contact

Om de familie in Beringe op de hoogte te houden van alle ontwikkelingen in den vreemde werden in het begin met regelmaat brieven geschreven. Omdat de telefoon in Nieuw-Zeeland al meer ingeburgerd was dan in Nederland, bijna

Kampioensfoto 2e divisie 1956/1957 toen Theo met bootgenoten het eerste jaar in Nieuw-Zeeland waren. Staand in het midden Theo Sijben.

1987: Theo en Margaret voor hun huis bij de boerderij. Oorspronkelijk maar een klein huis met de wc buiten. Later flink uitgebreid.

2004: Theo en Margaret in Taupo.

iedereen beschikte daar al over, telefoneerde men dan ook wel eens met de familie. Al had dat wel heel wat voeten in de aarde. Zo moest een gesprek eerst aangevraagd worden en moest de familie in Beringe op de afgesproken dag en tijd bij een telefoonaansluiting zitten. Meestal was dat bij Roedje Ghielen, de busonderneming. Als de telefooncentrale met Nederland contact had gemaakt, kon de verbinding tot stand komen. De hele Beringse familie kwam dan aan het woord.

Nakomelingen

Het gezin Syben werd verrijkt met vijf zonen: John (1961), Christian (1962, stierf echter na vijf weken), David (1964), Graham (1965) en Tim (1971). David en Graham gingen eind 1988 naar Engeland om daar te werken. Toen ze echter in 1991 een uitstapje naar Nederland maakten, leerden ze er meisjes kennen en vestigden zich uiteindelijk in Baarlo en Helden. Tim verhuisde naar Australië en John bleef in Nieuw-Zeeland. Allen zijn getrouwd en Theo en Margaret hebben ondertussen negen kleinkinderen (waarvan vijf in Nederland) en vier achterkleinkinderen (in Nieuw-Zeeland en Australië). Begin september zijn Theo en Margaret weer richting Nieuw-Zeeland vertrokken met de bedoeling om ook weer volgend jaar in onze zomer terug te keren.

Dit jaar is Theo al voor de 28e keer op bezoek geweest. In 1956 kreeg hij het afscheid te horen: *"En nou zien we je nooit meer terug!"* Dat het zestig jaar geleden is dat hij emigreerde werd in Nederland gevierd. Daarvoor kwamen de zonen uit Australië en Nieuw-Zeeland in augustus ook op visite bij hun ouders en broers.

Foto's: Collectie Theo en Margaret Syben-Gardner

De O.L.V. van Lourdeskapel, Grashoek

Jos Keijmes

Net buiten de bebouwde kom van Grashoek ligt op Roomweg 85 een kleine kapel die geflankeerd wordt door twee bomen. In 1930 werd deze kapel door Theodorus Engelen (Bertje ziene Doër) gebouwd en op 15 juni van dat zelfde jaar ingezegend. Ze diende in eerste instantie als plek voor een rustaltaar voor de jaarlijkse sacramentsprocessie, die vroeger in een lange stoet door Grashoek trok. Sinds het teruglopen van deze devotie-uiting is het enkel nog een wegkapel. Het huis dat er nu ligt werd later gebouwd.

De kapel is eigendom van de familie Beumers-Vossen, die ook voor het onderhoud zorgt. De aangrenzende golfbaan van de familie is naar deze kapel vernoemd: Kapelkeshof. Het kapelletje is ruim drie meter hoog en tweeënehalve meter breed en opgetrokken in rode baksteen. De kapel kan met een ijzeren bek worden afgesloten. Binnen staat het beeld van Onze Lieve Vrouw van Lourdes. Het is een gepolychromeerd gipsen beeld dat met kaarsen wordt omringd. Onze Lieve Vrouw vouwt haar handen in gebed en draagt een wit gewaad dat met een lange gordel rood haar middel is aangestoerd. Haar hoofd wordt bedekt door een lange, blauwe sluier en aan haar rechterarm hangt een rozenkrans. Haar ontblote voeten zijn versierd met rode rozen. Aan weerszijden van het beeld hangen twee gipsen reliëfs. Het linker toont het borstbeeld van Christus, met doornenkroon, en het rechter reliëf stelt Maria voor. Beide reliëfs zijn gevat in een ovale, bruin geschilderde lijst.

Vooralsnog komt er met dit artikel een einde aan de rubriek "Kruisen en kapellen". Niet omdat er verder geen kruisen of kapellen meer zijn, maar omdat de redactie prioriteiten moet stellen qua onderwerpsoze en de daarvoor beschikbare tijd en informatie. Mocht echter een van de lezers van De Moennik zich geroepen voelen om verder invulling aan deze rubriek te willen geven, stuur dan vrijblijvend een mail aan de redactie.

Kruisen
en kapellen

Bronnen:

- Heemkundevereniging Helden: Concept Kruisen en Kapellen.
- Historische Werkgroep Grashoek: Waar de Groote Molenbeek ontspringt...
- Stichting Cultura Leiden: Heiligen huyskens, kapellen langs velden en wegen in Limburg.

Foto's: Historische Werkgroep Grashoek

De Moennik

De laatste rustplaats van baron Frits

Ton Hendricks

De ontdekking van het verloren gewaande graf van de mysterieuze laatste baron van Kessel heeft vorig jaar veel publiciteit gekregen. De Moennik zet de gebeurtenissen nog eens op een rij.

Machinist Mark Basten was op donderdagsmorgen 25 juni 2015 bezig het talud af te graven in de hoek van het kerkhof toen hij op een stuk lood van ca. 30 bij 30 cm en 1½ mm dikte stootte. Op dat moment kwam ook een schedel te voorschijn. Cor Konings, een vrijwilliger van Stichting Keerberg, vermoedde meteen dat dit misschien wel de resten van de laatste bewoner van het kasteel, baron Frederik van Keerberg van Kessel, konden zijn. Het werk werd stil gelegd en projectleider Peter Beeks en Har Timmermans, voorzitter van Stichting Behoud Kasteel de Keerberg, werden erbij gehaald. Ook de archeoloog, Xavier van Dijk, werd op de hoogte gebracht en deze haastte zich meteen naar Kessel. Cor Konings citeerde de passage uit het boek van Jacobus Craandijk uit 1880, 'Wandelingen door Nederland deel V', waarin een passage over de begraafing van de Baron vermeld stond.

'Een groote verwilderde tuin, binnen hooge muren gesloten, omringt het kasteel aan den Z. en W. kant. Digt ineen begroeid houtgewas, waaronder enkele zware bomen, sluit den ruig bewassen heuvel in en slechts nu en dan schemert muur en dak tusschen de takken en bladeren in een' hoek van dien verwaarloosden hof, bij den muur van het kerkplein, is het graf van den laatste eigenaar van Kessel. In omvrede met de kerk gestorven, vond zijn overschot een plaats aan de voet des heuvels, in zijn' eigen tuin. Wij zouden daaruit opmerken dat Kessel geen burgerlijke begraafplaats rijk is. Daarboven het langzaam vervallend slot, daarmheen het wild opschietend elzenhout en de mengeling van spichtig gras en weelderig onkruid – zoo maakt het vergeten graf van de laatsten

Een tekening van het Kesselse kasteel van Jan de Beijer uit 1738.

afstammeling veler edelen een' droevigen indruk en wanneer het gebruik medebrengt dat iedereen bij ten ondergang gewijde burgten zich terstond aan het mijmeren zet over 't vergankelijke van alles, wat bestaat, en over het onbestendige van alle menschelijke grootheid, op deze naargeestige plek sluitsteren zóóveel stemmen van treurige dingen dat weemoedige gedachten van allerlei aard zich met onweerstaanbare kracht opdringen aan hem, die hier den voet heeft gezet'.

Loden kist

Naast het stuk lood waarop machinist Basten stuitte, vond men enkele stukken van een schedel en ook van de kaak met daarin nog enkele tanden. Onder leiding van Xavier van Dijk werden de resten opgemeten en gedocumenteerd. Daarna werden de overblijfselen met de loden kist voorzichtig op een houten plank geschoven en in zijn geheel naar de voet van de motte gebracht. Daar werden de resten in zwart plastic ingetaped en met een ahangwagentje naar een champignonloods vervoerd om gekoeld opgeslagen te worden. Op maandag 15 augustus onderzocht antropologe Brigit Berk de gevonden objecten en stoffelijke resten, en beschreef ze. Xavier van Dijk onderzocht de vindplaats, de gevonden resten van de houten en de loden kist en ook de aangetroffen objecten zoals de schroeven om de kist te sluiten en de spijkers waarmee de loden kist gesloten was, alsmede textielresten. De conclusie op basis van de vondsten luidde dat het de resten betrof van een man van tussen de 44 en 53 jaar oud, rond de 1,77 meter lang, met geringe slijtage aan de gewrichten. De man is ongeveer 150 jaar geleden gestorven. Met grote zekerheid vermoedt men dat het hier inderdaad de resten en het graf van baron Frits van Keerbergh van Kessel betreft. Immers, baron Frits voldeed aan al deze gegevens toen hij stierf. In een artikel van Jos Bergmans in 'De Nedermaas' van 1939, waarin hij J. van Wessem, notarisclerk in 1876 bij notaris Canoy, aan het woord laat, schrijft Bergmans dat Van Wessem aanwezig was bij het opstellen van het testament van baron Frits, enige dagen voor zijn overlijden. Hierin vertelt hij dat de baron duidelijk aangaf dat zijn lichaam absoluut niet begraven mocht worden en er zeker geen kerkelij-

Xavier van Dijk (archeoloog) en Cor Konings bij de restanten van het graf vlak voor de kerkhofmuur in de kasteeltuin.

ke plechtigheid bij mocht geschieden. Zijn lichaam moest ter beschikking gesteld worden aan de universiteit van Leiden, aan de snijkamer aldaar om ontleed te worden. Omdat notaris Canoy niet zeker was of er voldoende geldelijke middelen beschikbaar waren, stuurde hij een telegram naar de universiteit met de mededeling dat in Kessel baron Frits beschikbaar was voor de snijkamer. Per omgaande kreeg hij als antwoord: 'Stuur het betreffende lichaam 'franco' op.' De notaris nam het risico niet.

Baron Frits was intussen in een loden kist gelegd met daar omheen een houten kist. Hij werd niet naar Leiden gestuurd. Volgens Van Wessem is het lichaam enkele dagen later stilletjes begraven in de kasteeltuin. Met paard en boerenwagen werd hij die avond via het kerkhof naar de hoek van de tuin gereden. Daar bij een poort in de kasteelmuur werd de kist van de baron naast het Maaspoortje begraven in een ca. één meter diepe kuil. Aan de kasteelzijde van de muur treft men nog de nis aan waar eertijds de houten poort in de kerkhofmuur heeft gezeten. Vier jaar later, in 1880, kon Jacobus Craandijk nog maar nauwelijks de plek van het graf terugvinden. Hij moet ongetwijfeld hulp gehad hebben van enige inwoners, want hij kon de plaats toen al met moeite vinden. Merkwaardig dat ook de Kesselnaren, na de komst van de Zusters in 1880, snel deze plek hebben vergeten.

Foto's:
Collectie Ton Hendricks

Xavier van Dijk bij de loden kist tijdens zijn eerste inspectie.

Terug uit de vergetelheid

Nu is natuurlijk de vraag wat er verder gaat gebeuren. De loden kist is inmiddels opgeknapt en heeft begin mei 2016 een plaats gekregen in één van de 'verloren kelders' van het kasteel. De overblijfselen van de baron worden zondag 20 november in de kasteeltuin begraven, zo dicht mogelijk bij de plek waar het graf gevonden is. Tegen de blinde nis in de kasteelmuur hoopt men een gedenkplaquette te plaatsen met de belangrijkste feiten uit het leven van de baron. Mogelijk zal het grafkruis van zijn dochter Mathilde van Keverberg van Kessel ook hierbij een rol kunnen spelen. Dit kruis heeft al een vijftiental jaren een plek in de kasteeltuin.

Samen op de foto

Een zwempartij in het Neers kanaal

Marion Leurs-Jacobs en Willemien Severins-Janssen

Deze foto dateert waarschijnlijk uit het midden van de jaren dertig. Een vriendengroep poseert nog even voor de fotograaf voordat ze gaan zwemmen bij de sluis in het Afwateringskanaal of zogenaamd Neers kanaal in Helden. De sluis aan de Neerseweg was niet meer in gebruik sedert 1932. Toen werd het afwateringskanaal voor de scheepvaart gesloten omdat het kanaal Wessern - Nederweert belangrijker werd.

Zwembroeken waren er nog niet. Ook de heren droegen badpakken met korte pijpjes. Voor die tijd heel gewoon.

In *De Moennik* nummer 47 (maart 2013) is een foto te zien waar enkele van de heren in het water zijn. Waarschijnlijk zijn de foto's op dezelfde dag genomen.

Foto: Collectie Els Welten-Gerris

V.l.n.r.: staand Johan Crijns, Wiel Peters (Bekkers Wiel), Pierre van Soest en Mart Hanssen.

V.l.n.r.: zittend Dorres Hermans en Albert Schers.

Kepringlehof

Een straatbeeld uit het midden van de jaren zeventig in Panningen, waar nu de Kepringlehof is gelegen. Alleen het pand geheel links staat er nog. Daar is nu een Poolse winkel in gevestigd. De overige woonhuizen en schuur zijn verduisterd. Opvallend is dat in de voorkant van de schuur (rechts) al ramen en een deur verwerkt zitten. Het verhaal gaat dat de op het oog dichtgemetselde ramen en deur er waren om het mogelijk te maken dat de schuur geschikt gemaakt kon worden voor bewoning. Het woonhuis links naast de schuur was de woning van de familie Janssen, ook wel Kepringle genoemd. Op de plek van het woonhuis en de schuur is nu het parkeerterrein van supermarkt Jan Linders. In het huis achter de boom woonde architect

Mit
vro
app
Het
wink
in d
Kepr

hof is
l. De
uur
icht
aakt
milie
het
itect

Muisenberg. Voorheen stond daar het huis van Tompe Lewie (Hendrik). Links daarvan is de vroegere hokkorf Peters (bij Missa Vivo) nog een klein stukje te zien. Op die plekken staat nu een appartementencomplex (Leiders Wonen, Joka, Kruidvat).

Het grasveld is inmiddels ook behouwd. Hier staat momenteel het appartementencomplex met winkels 'Elektrisch Frenske'.

In *De Moennik* 34 geeft Henk Thiesen in de rubriek 'Straatnamen' een verklaring voor de naam Kepringelehof. In het kort komt het hierop neer: Kepringele + Kuiper Engel Larssen!

Tekst: Marion Lazes-Jacobs en Willemien Severina-Janzen. Foto: archief Hoornkudewerenging Helten

Eeuwenlange ruzie om de Breetse Peel

— Het verhaal bij een kaart —

Jacques Cuijpers

Op bijna een uur gaans vanaf de kerk van Helden en ook vanaf de kerk van Bree (Maasbree), ruwweg tussen de Vliegert en het Vorkmeer, lag vroeger een stuk woeste grond in de Peel. In 1600 hoort die Peelgrond tot de "gemeynt". Dat is grond die door de Hertog van Gelre aan de dorpingen beschikbaar is gesteld voor gemeenschappelijk gebruik. Ze mogen er vee laten grazen, turf steken of strooisel voor de stallen halen.

Maar omdat er nooit een duidelijke grens is vastgelegd, krijgen "die van Helden" en "die van Bree" het regelmatig met elkaar aan de stok. Over en weer nemen ze dan vee of paard en kar met turf (strooisel) in beslag.

Schout en schepenen van de dorpen worden er dan bijgehaald om uit te zoeken wie er gelijk heeft. Soms lopen de meningsverschillen over het gebruik van de Peel zo hoog op dat ze het hogerop moeten zoeken. De schepenen vragen dan advies aan de Ambtman van het Land van Kessel, de 'zetbaas' van de Hertog van Gelre. Komen ze er samen niet meer uit, dan gaan ze naar de hogere rechtbank, het Hof van Gelre in Roermond. Dat gebeurt in 1601, in 1603 in 1610, en tenslotte in 1617. Dan komt er een uitspraak over het gebruik van de Peel en er wordt een kaart getekend (waarschijnlijk van de Schaverts Koulen).

In 1627 gaat het weer mis. In het gemeentearchief van Peel en Maas ligt het 'Registrum Heldense'. Dat is een verzameling van kopieën van allerlei processtukken die te maken hebben met ruzies over de grenzen van Helden. Die stukken zijn bijgebonden tot een dik boek met een omslag van perkament.¹ Verder zijn er nog losse mappen met processtukken.² Het eerste proces tussen Bree en

Helden dat hierin is opgeschreven wordt gevoerd tussen 1627 en 1631.

In de processtukken lezen we, vrij vertaald, onder andere het volgende: "*die van Helden*" halen alles uit de kast om het Hof er van te overtuigen dat dit stuk Peel van hun is.

- Ze betwijfelen of de kaart van 1617, die dan nergens te vinden is, wel volgens de afspraken getekend is en laten het Hof de dan 80-jarige en ziekelijke landmeter Olieslagers over die kaart verhoren.
- Ze erkennen dat het vonnis van de rechtbank uit 1610 aan "*die van Bree*" wel het recht geeft om in dat gebied samen met "*die van Helden*" voor eigen gebruik turf te steken.
- Maar ze zeggen ook dat "*die van Bree*" het recht niet hadden om te baggeren omdat daardoor te diepe kuilen ontstaan. De Peel kan dan niet meer aangroeien zodat er later ook geen gras kan groeien.
- Ze hebben in 1627 "*die van Bree*" daarop aangesproken en toen gebruik gemaakt van het recht om in zulk geval de turf in beslag te nemen. Dat is helaas uit de hand gelopen. "*die van Bree*" hebben toen met honden de schapen "*die van Helden*" opgejaagd zodat die in de diepe kuilen gevallen zijn. De herder heeft ze met hulp van anderen ternauwernood kunnen redden. Hierdoor zagen "*die van Helden*" zich genoodzaakt het tuig van het paard kapot te snijden zodat de kar wel moest blijven staan. (Dit is blijkbaar het begin van de ruzie geweest.)
- De schepenen van Helden vragen in de voorbereiding op het proces om advies over het gebruik van de "*gemeyne peel*" aan hun collega's van Horst en Venray. Die plaatsen liggen immers ook in Het Land van Kessel en hebben met dezelfde rechtspraak te maken. Ze krijgen dan te horen dat daar turf alleen maar 'voor de voet' gestoken mag worden en dat het afval moet blijven liggen zodat de Peel weer kan aangroeien. Baggeren en zomaar in de wilde weg een stukje turf gaan steken is absoluut verboden. Turf steken voor de verkoop mag alleen met toestemming van de gemeente.

De kast van het Registrum Heldense.

Noten:

- 1 Oud archief Helden inventarisnummer 10, pag. 349-380 ("Registrum Heldense")
- 2 Oud archief Helden inventarisnummer 11, pag. 207 - 274 (Grensgeschillen)
- 3 RHCL Maastricht kaartenverzameling RAL_K_639
- 4 Geheim Archief LXXXII_11, opn. 22-23
- 5 Archief van de gemeente Maasbree, inventarisnummer 22
- 6 Archief van de gemeente Maasbree, inventarisnummer 742
- 7 Archief van de gemeente Maasbree, inventarisnummer 743.

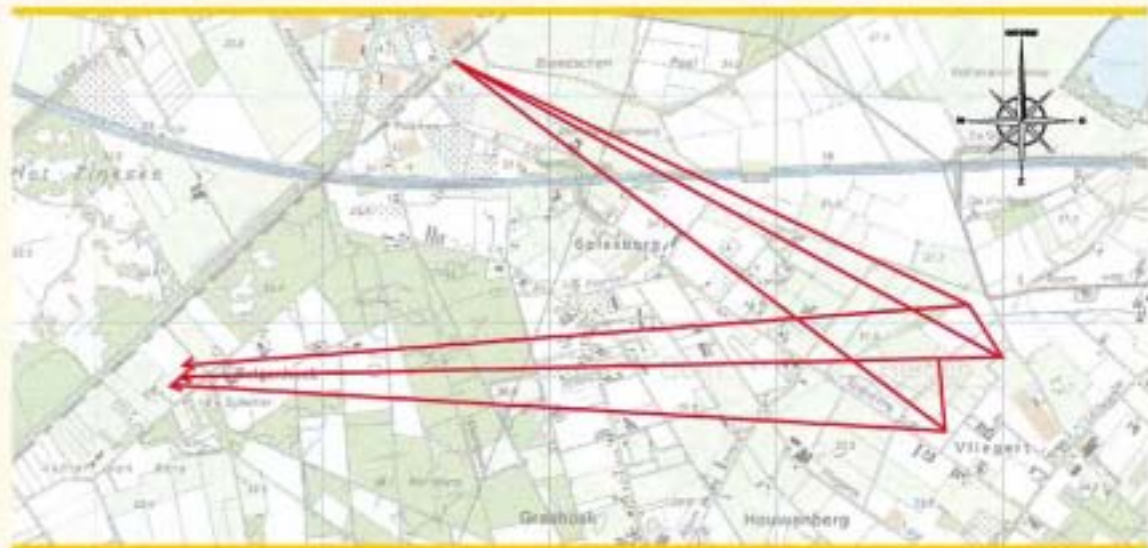
De kaart uit 1630. Let op: het noorden is rechts. Deze kaart is in 2014 door de auteur in Maastricht gevonden en toen voor het eerst in verband gebracht met de processtukken uit 1630.

"Die van Bree" bereiden zich ook goed voor.

- Ze leveren bij de rechtbank een lijst met 11 punten in. In die lijst noemen ze de markeerpunten die de commissarissen hebben neergezet op plaatsen van onenigheid. Ze zeggen dat de strook grond vanaf de kerk van Bree tot aan de Vliegert al jarenlang tot de "Breetse gemeynt" behoort. Ze noemen ook de Vliegert waar ze al jarenlang ongehinderd turf gestoken en bagger gemaakt hebben. (gewoonterecht).
- Ze proberen hun recht op de Peel voorbij de Vliegert erkend te krijgen door aan te voeren dat die van Helden, in een stuk Peel dat de Schaverts Koulen heet, turf gestoken hebben en die aan Baarlo hebben verkocht terwijl ze volgens de regels alleen maar voor eigen gebruik zouden mogen steken. Omdat het hier om gemeenschappelijke grond gaat eisen ze van Helden een schadevergoeding van 150 Daalder per morgen afgestoken Peel.
- Ze spelen ook de zielige kaart door te zeggen dat Helden rondom volop in de turf zit en zij maar dat kleine strookje hebben.

Een nieuwe kaart

In 1630 krijgen twee landmeters, Hoedemakers uit Roermond namens "die van Helden" en Woumer uit de Wegberg namens "die van Bree" de opdracht om het betwiste stuk Peel op te meten. In de aanloop naar dit proces waren er in de Peel, onder het toezien van commissarissen, al palen en stromijten neergezet. (Links onder op de kaart staat er een met het bijchrift: "In het midden van de vliegeri aan de Heldense kant.") Iedere landmeter zet voor zijn opdrachtgever een drietal lijnen uit en samen tekenen ze in goed overleg een kaart op een stuk perkament.³

De drie lijnen van Bree zijn vanaf de palen gericht op een punt in Brabant, namelijk op de hoge bomen bij de Heittrak.

De drie lijnen van Helden zijn vanuit dezelfde palen gericht op een ander punt op de grens met Brabant, namelijk op een staak bij het Vorkmeer. Bij alle lijnen staat op de kaart de lengte in roeden of roedes (1 roede = 4,61 m) geschreven.

Een van de wegen op de kaart die met Bree verbonden zijn is de Breenwegh. (In 1820 nog Bredeweg geheten en nu de Roomweg. Dat is na het Vorkmeer voor ons het belangrijkste berkeningspunt op de kaart.) Het valt op dat er geen wegen vanuit Helden getekend zijn.

Verder staat op de kaart vermeld dat de "Schaverts Koulen ontrint 12 morgen" (= 4 hectare) groot zijn. Dat was natuurlijk nodig vanwege die schadeclaim van Bree.

Op 19 februari 1631 volgt de uitspraak van het Hof. Het is een grote teleurstel-

Reconstructie van de lijnen op een moderne kaart.

Uitsnede uit de kaart van pagina 24.

Illustraties:

- Archief RHCL
- Archief Gemeente Peel en Maas

ling voor Bree. Geen schadevergoeding, en Bree mag alleen maar turf steken rechts (ten noorden) van de lijn van 571 roeden, dat is de lijn die loopt van de Breenwegh tot aan het Vorkmeer. Bovendien wordt beslist dat die grond tot de "gemeent" van Helden hoort. Hiermee is het nog niet afgelopen. Na ruzies, "Streitigkeiten"⁴, in 1749 wordt er namens de Pruisische koning (andere bazen, andere wetten moeten die van Helden en Bree gedacht hebben) opnieuw geregeld dat de grenzen uit 1631 voor het gemeenschappelijk steken van turf gehandhaafd moeten blijven. De kaart uit 1630 is dan niet meer te vinden, dus moet landmeter Peter Jurgens opdraven

om die lijn opnieuw uit te zetten. Hij had in 1714 de grenzen van de gemeente Helden gemeten en dat stukje Peel al bij Helden getekend. Er worden dan op regelmatige afstanden zandheuvels opgeworpen met een paal erin om zo de scheidslijn te markeren. Het begin van de "Breetse Peel".⁵

Definitief geregeld?

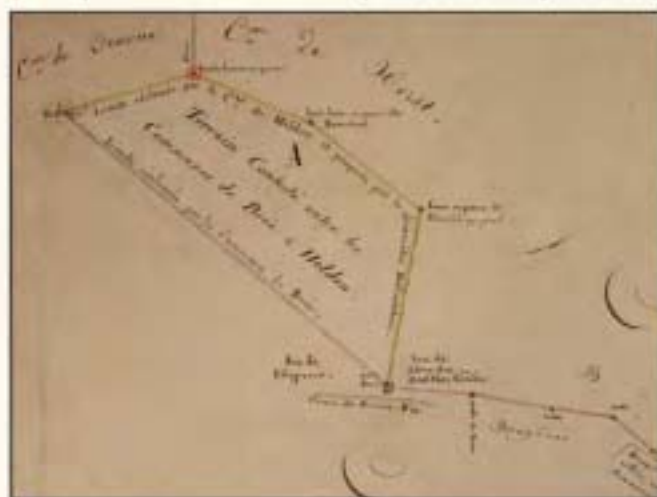
Nadat Napoleon hier alle oude rechten overboord gegooid heeft en de provincie Limburg in 1820 de nieuwe gemeentegrenzen wil vaststellen, is het weer raak. Het blijft een omstreden gebied. Dat

zien we op het kaartje in het rapport van de landmeter die in 1820 de gemeentegrens van Bree / Maasbree opmeet.⁶

De burgemeesters van Venlo en Stevensweert worden in 1830 benoemd als commissie van wijze mannen. De gemeentebesturen van Helden en nu Maasbree beloven dat ze zich bij de uitspraak neer zullen leggen.¹ Het lijkt wel op de rijdende rechter!

In de uitspraak "waar ze het mee moeten doen" wordt vastgelegd dat de Breetse Peel bij de gemeente Helden hoort en ook, en dat was misschien niet zo wijs, dat Maasbree turf mag blijven steken in de Breetse Peel. Daardoor zijn de strubbelingen nog blijven bestaan tot na 1900.⁷

Nu in 2016 is de turf verdwenen en zijn de gemeentes samengevoegd. Dus eindelijk vrede na 400 jaar?

Kaart uit het rapport van de landmeter die de grenzen van Maasbree gemeten heeft.

In De Moennik 33 (juni 2008) schreef Frits Wijnen al een artikel over de strijd om de Breetse Peel met als titel De 'harsenschimmige pretenties' van Helden.

De Gouden Leeuw

Piet Gommans

De Gouden Leeuw is een begrip in Panningen en omstreken. Het logement aan de Markt dankte zijn naam aan de vergulde leeuw boven de deur. Het pand is al lang geleden afgebroken, maar de leeuw is er nog! De geschiedenis van Panningen is aan zijn ogen voorbijgetrokken.

Hotel De Gouden Leeuw

Voldaan kijken in februari 1958 de arbeiders van firma De Waard uit Gouda in de camera. Zij hebben zojuist de leeuw van zijn rustplaats boven de voordeur van het voormalig hotel 'De Gouden Leeuw' gelicht. Het pand gelegen aan de Markt in Panningen en volgens de muraankers gebouwd in 1803, werd in 1957 aangekocht door de firma Kassteen. De stenen leeuw die ruim 150 jaar boven de hoofdingang de wacht hield werd gereinigd en kwam, na van een nieuwe goudlaag te zijn voorzien, terug als "Gouden Leeuw" aan de muur van het toen op deze plek gevestigde pand van de firma Kassteen (nu Bruna en ONZ). Met de afbraak kwam er een einde aan het roemruchte hotel dat in vroegere tijden wijd en zijd bekend stond; niet alleen als logement, maar vooral door zijn goede keuken.

De medewerkers van firma De Waard.

Als deze leeuw kon spreken...

Wat is er niet allemaal aan zijn ogen voorbijgetrokken? Met sfinxachtige gelatenheid heeft hij alles gadegeslagen. Hij zag Panningen, toen niet meer dan een lint van enkele boerderijen, in de loop der jaren veranderen in een levendig dorp. Hij heeft de stille Markt van vroeger nog gekend waar de boerenkarren, postkoetsen en voetgangers voorbij kwamen. Later de eerste fietsers en auto's en in 1912 kreeg hij tranen in de ogen en werd zijn lijf besmeurd door neerslag van stoom en roet van de passerende tram op weg van Venlo naar Beringe en terug. Hij zag de eenvoudige, Onze Lieve Vrouwekapel, waar Panningen zijn naam Kepèl aan ontleent, groeien tot een volwaardige kerk die begin jaren 30 plaats moest maken voor de vooruitgang. De bierwagens van

**Het hotel aan de Markt
net voor de afbraak.**

Bronnen:

- Archief
Heemkundevereniging
Helden
- Fred Kassteen, Panningen
- Midden-Limburg, uitgave
maart 1958

Foto's:

- Archief
Heemkundevereniging
Helden
- Piet Gommans

Specken kwamen hier voorbij en verloren soms een ton bier die dan op de Markt leeg liep. Hij zag de bouw in 1850 van de nieuwe kerktoren aan de voormalige kapel, later uitgebouwd tot een volwaardige kerk en de afbraak. De bouw van de grote nieuwe kerk en de vernieling door Duitse troepen in 1944.

Hoeveel gasten heeft hij in en uit zien stappen?

Handelsreizigers, dagjesmensen, gasten uit Duitsland die op bezoek gingen bij hun dochters die verbleven in het in 1880 geopende meisjesspensionaat. Later gevolgd door de vele priesterstudenten en ook soms een deftig heertje uit Den Haag die in het najaar tijdens het uitstappen uit het rijtuig tot aan zijn enkels in de modder zakte en daarop luidkeels tegen een toekijkende Kepèlse inwoner riep: *“Wanneer worden hier de wegen eindelijk eens verhard?”* Waarop deze antwoordde: *“Met Koorsmes as ut gelt vreeze.”* (Met Kerstmis als het gaat vriezen.)

De vele processies, kermissen en andere feestelijkheden die het dorp vierde. Aankomende en vertrekkende passagiers van de M.B.S. (Maas Buurt Spoorweg) die pal voor zijn neus stopte. Tijdens de oorlogsjaren werd het hotel door de Duitsers gevorderd en na hun vertrek werd het vrij spoedig de tijdelijke huisvesting van de eerste repatrianten uit het voormalig Nederlands-Indië. Hij zag in die jaren de opbouw en gestage groei van het dorp naar een betere toekomst.

Vergane glorie 1803-1958

Volgens de muurankers dateert het gebouw uit 1803, maar tijdens de afbraak kwamen zaken aan het licht die aangaven dat het oudste gedeelte (de achterzijde) van het pand wellicht in 1647 gebouwd is. (Er zijn evenwel geen documenten in het archief die dit bevestigen.) Tijdens de afbraak kwam aan de achterzijde een muuranker met het jaartal 1647 tevoorschijn.

Het oorspronkelijke gebouw is waarschijnlijk een alleenstaande boerenhoeve geweest met een gelagkamer waar reizigers konden rusten en de inwendige muren versterken. In de zijmuren komen tijdens de afbraak ook dichtgemetselde ramen aan het licht die erop wijzen dat het gebouw vrijstaand is geweest. Tijdens de groei van de kern Panningen is deze dorpsheerberg veranderd in een logement. In 1880 werd door de toenmalige eigenaar Engeline Geurts (weduwe van Leonard Joosten), het pand uitgebreid tot hotel. Dit had weer te maken met de

komst van een Duitse zusterorde die in het klooster (nu Vincent Depaul) een meisjespensionaat vestigde. Daardoor ontstond behoefte aan logeermogelijkheden voor bezoekers, veelal afkomstig uit Duitsland.

Maar de tijd staat niet stil en het is triest dat niets meer herinnert aan De Gouden Leeuw van weleer. Zover bekend zijn er geen tastbare voorwerpen bewaard gebleven die herinneren aan dit hotel. Naast de muurankers uit 1803 die nu, na de laatste verbouwing, verborgen zitten onder het verlaagd plafond, heeft alleen de leeuw de tand des tijds doorstaan. Na een lange zoektocht hebben we hem gevonden. Tot de overname door Bruna sierde hij als logo en blikvanger de muur van boekhandel De Gouden Leeuw. Hij heeft weliswaar zijn goudkleur verloren en last van een gebroken rug... maar hij is er nog. Hij rust nu in de tuin van een kleinzoon van Leendert Kassteen. Wellicht komt hij in de toekomst terug aan de muur of gevel van het winkelpand aan de Markt. Of misschien vindt hij zijn laatste rustplaats in het Streekmuseum.

Fred Kassteen met de leeuw.

De radar

Jeu Mertens

Ver in de Heldense bossen, op Kessels grondgebied, lag al een paar weken het wrak van een groot Amerikaans viermotorig vliegtuig: neergeschoten door de Duitse luchtafweer, kort voor de bevrijding van Helden. Wij gingen natuurlijk kijken naar dat grote vliegtuig, zo nieuwsgierig waren we wel. Het was niet uitgebrand of in stukken uiteengevallen maar wel helemaal 'total-loss'. De piloot of piloten schijnen het te hebben overleefd.

Voor ons was het een zeer interessant geval, vooral de cockpit. Onze speciale belangstelling ging uit naar een apparaat met een beeldbuis. Het leek een kleine televisie. Dat zou dus wel de radar zijn. Radar was de voorloper van de televisie en, zo hadden wij gelezen, de toekomst. Zullen we dat apparaat meenemen? Misschien kan Karel het ombouwen tot een televisie? Mag het eigenlijk wel? Werd het hele vliegtuig niet als schroot beschouwd? Ja, daar waren we het snel over eens. Helaas hadden we nog geen schroevendraaiertje bij ons.

Een week later gingen we terug, gewapend met gereedschap om het hele vliegtuig te slopen. Dat deden we toch maar niet, het ging ons voornamelijk om de radar. We namen ook wat radiolampen, kleine elektrische motortjes en ander klein spul mee naar de kieët. En daar stond het dan; we konden er voorlopig niets mee, alleen wat fantaseren over televisie en wat het waard zou zijn. Om er wat meer van te weten werd er een vakman bijgehaald. Hand wist altijd de geschikte mensen te vinden en bracht een paar dagen later niemand minder dan Harry Frencken, de grondlegger van Maxwell, mee naar de kieët. Het apparaat werd door Frencken van binnen en buiten bekeken en doorgemeten. Vervolgens zette hij ons vakkundig met beide benen op de grond. Het kwam er op neer dat het ding eigenlijk niks waard was. De beeldbuis was zeer waarschijnlijk defect. Voor hem zou het misschien een aardig studieobject zijn en hij wilde er 25 gulden voor geven. Op dat aanbod zijn we toch niet ingegaan.

Een paar dagen later kwam Funs Hermans bij ons op bezoek; door ons uitgenodigd voor een soort second opinion. Funs was radiomonteur, broer en compagnon van Karel Hermans. Ook hij geloofde niet dat de radar om te bouwen was tot een televisie, bovendien waren er in ons land helemaal geen zenders.

Een radar uit een bommenwerper.

Televisie is nog tien jaar te vroeg, zo hield hij ons voor. "Ik heb een voorstel", zo vervolgde Funs. "Ik neem de radar over, misschien is er een testapparaat van te maken. Jullie krijgen van ons de complete onderdelen voor een moderne, flinke radio. Je moet hem wel zelf bouwen." Een radio was in die tijd een kostbaar bezit.

Tijdens de bezetting moesten alle radio's worden ingeleverd; nieuwe waren nog niet te koop. We zagen inmiddels wel in dat een radio voor de kieët veel nuttiger is dan een radar, die in een vliegtuig thuis hoort. Wij namen dus het voorstel van Funs aan.

Een paar dagen later werd al begonnen met de bouw van de radio. Jac en ik werden door de anderen aangewezen om die klus te klaren. Mijn bijdrage aan die onderneming stelde eigenlijk niet veel voor. Jac was veel handiger, een bekwame monteur. De radio was na korte tijd klaar, secuur in elkaar gezet volgens het schema. Helaas, hij liet geen enkel geluid horen. Hier moet een echte radiomonteur aan te pas komen. Hand liet de volgende dag Theo Dorssers opdraven. Theo was radiomonteur bij Tummers Frenske en een bekende van de kieët. Binnen een kwartier had hij het euvel al opgespoord. Een klein onderdeelje werd vervangen en de radio deed het prima. Een ding mankeerde er nog aan: een mooi kastje. Jac kwam met een idee: "Ik vraag mijn buurman of hij voor ons een radiokastje wil maken." Buurman Schaaerman was een echte meubelmaker van de oude stempel. Hij maakte voor ons een mooi, glanzend, gepolitoerd kastje, voor een vriendenprijs. Wat we in de periode tussen de bevrijding -18 november - en 5 mei nog meer ondernamen kan ik me niet goed voor de geest halen. O ja, we maakten voor de (nood)kerk koperen kandelaars. Uiteraard pro deo. Toen de Duitsers de toren lieten springen voorzag niemand dat de hele kerk werd vernield, anders waren meer waardevolle voorwerpen in veiligheid gebracht. Wie van ons vijven het ontwerp van de kandelaar maakte weet ik niet meer. We maakten ze van geel koper, in die tijd van schaarste toch voldoende voorhanden. Degelijk materiaal van Duitse makelij: kanonhulzen! Verder gebruikten we koperdraad van tien mm, afkomstig van door de oorlog vernielde elektrische bovenleiding. De kanonhulzen, eerst dragers van vernieling en dood, werden dragers van licht en warmte. De kandelaars zijn bijna tien jaar in functie geweest, tot aan de ingebruikname van de hernieuwde kerk.

V.l.n.r.: Karel Martens, Jan Niessen, Jeu Mertens, Piet van Lier, Jac van Nisselroy, Lambér Beek, Frans Niessen en Hand Reijnders. Thei Keiren ontbreekt (fotograaff). De foto is na de oorlog genomen bij het huis van Niessen aan de Van Hövellstraat.

Een zelfbouwradio.

Foto's:
Archief Hoernkundervereniging

Herinneringen van een dierenarts 14

Waarom Moeder Teike niet sterven kan

Wim van Heukelom

Moeder Teike ligt te sterven. O, heb maar geen angst! Ze gaat niet dood! Ze heeft dat grapje al acht keren uitgehaald, is iedere keer 'ten volle bediend' en iedere keer ook weer beter geworden. Ze is veel te taai om te sterven en waarschijnlijk te vuil om zo maar de hemel binnen te gaan. Daarbij wil ze niet dood gaan, omdat ze orde en tucht moet handhaven onder haar kinderen, die elkaar misschien wel eens wat konden doen als moeder er tussen uit trok.

Ik ga haar eens opzoeken. 't Is zo'n goeie kennis van me, dat ik dat aan onze vriendschap verplicht ben. Ze woont nu in een stenen huis. Vroeger had ze een plaggenhut, met hier en daar een balk of plank als steun. De keet zakte toch zo nu en dan in.

Moeder Teike is niet gek en wist op een goeie dag dat oude stuk ruïne verzekerd te krijgen voor 1700 gulden. Hoe ze dat klaar heeft gespeeld weet ik niet en 't zal wel steeds een geheim blijven. Maar wat wel héél toevallig is: de keet brandde prompt veertien dagen later af! Oorzaak onbekend, verzekering dekt de schade.

In ieder geval woont Teike nu voor 't eerst van haar leven in een stenen huis, waarvoor ze zelfs toen nog moest vechten. Want haar her en der verspreide zonen vonden het na de brand plotseling hard nodig moeder weer eens op te zoeken. Maar Teike kent haar nakomelingschap, vloekte haar kroost de deur uit en bracht de verzekeringspenningen naar de armenmeester, die ze veilig bewaarde, zodat het stenen huis er kwam.

Ik ga dus naar Teike. In een kamer staat een ijzeren ledikant met een onbeschrijfelijke warboel van dekens, waaruit op ontelbare plaatsen resten van de vulling puilen, zakken en stukken gordijn. Ergens hiertussen vind ik Teike, vuil natuurlijk, maar nog lang niet dood.

Ik kijk eens rond, wat eigenlijk niet eens nodig is, want je ziet 't zo. Er staat verder niets in de kamer dan alleen middenin

een slaapkamermeubel, dat schreeuwt om geleegd te worden. Maar onder 't ziekbed zit rustig een krielhennetje op kuikens en in een hoek zit een kalkoenhen op haar gemak te broeden. En te midden van al deze landelijkheid ligt Teike voor de zoveelste maal van de dood weg te kruipen. En ze wint het beslist weer.

Ik groet Teike met m'n meewarigste stem, want 't spreekt van-zelf dat Teike dat prachtig vindt. En Teike klaagt en meewarigt mee. Ja, ze is erg ziek geweest, dubbele fleuris¹ met 't water bijna over d'r hart. Verder water in d'r buik, trekkingen in d'r benen en ze kan niet eten.

Ik vind het natuurlijk verschrikkelijk, maar na een beetje geklaag komen we beiden tot de conclusie dat ze eigenlijk hier voor schandaal ligt. Als ordentelijk Christenmens had ze na acht bedieningen toch uit fatsoen minstens twee keer moeten sterven. En dat ze dat niet gedaan heeft, vindt ze nou zelf ook niet netjes.

"Maar, meneer veearts, ik kan toch niet dood gaan. M'n kleintjes kunnen me nie missen!"

Ik kijk blijkbaar met m'n stomste gezicht. *"Ja, kijk mèr nie zo gek. Ge weet 't wel!"*

En dan snap ik het. De kleintjes, dat zijn de hummeltjes die buiten in de modder en de koude rond het huisje zwerven. De kleintjes van verscheidene zoons, van wie de vrouwen er tussenuit zijn getrokken en die hun grut naar moeder brengen en er verder niet naar omkijken.

En daarom kan toch m'n goeie ouwe Teike niet dood gaan!

Kleinkinderen van Teike met de eerste H. Communie.

¹ Leej van Horen: Heijese weurd, oehdrukkinge en gebroehke: flueres = longontsteking.

Tekeningen:
J. Tulleners
Hans Schwarz

Foto: Archief
Heemkundevereniging

Foto's: Collectie René Janssen (1956 en 1970)

Mina in de winkel.

Harie

Ann Philipßen

**Dit verhaal woort mich ingegaeve wie ich de doëje-
advertentie van Harrie Janssen inne Limburger loos.
Baeter bekënd in Dörp as Harie van Stevesjantje. Der
toemelde mich allerlei herinneringe door de kop die ich
vergaeve waas.**

De winkel van Stevesjan aanne Meulestraot hoe ich mer hiel aaf en toe nao binne moech. Veur ein düeske Rennies veur Ton en Tina die las heje van zoorborre. Ouch al wis ich as klein maedje neet wat det waas, det ut get las goof, kós ze good merke aan oos bure. Onverhuds waas zo'n wit düeske det dao altied naeve ut gaasfermuus sjtóng, leeg. Ze ote die allebei wie pepermintjes. En dan reep Tina mich nao binne of ich efkes neje woof gaon hale. Det deej ich gaer, nao Stevesjan gaon. Veul lever dan mèt de kepodde pispot van bej ós thoes nao Pauw, de smeed gaon. Dae wónde ouch aane Meulestraot. Dae sjtómme pot pasde mer half inne boodsjappevlies en toch woort ich der mèt op Dörp aan gesteurd. Pauw zat dao dan unne dieke las op. Dae pot zoot oppe door vol pokke! Waem der bej ós aan hoes veur ut lès op gezaete hej, mós um smerges inne wc umkiepe en sjoënsjeule. Dao woort royaal de hank mèt gelich. Nae, dan de Rennies bej Stevesjantje hale, det waas sjiek. Mina sjtóng achter de toënbank inne wier overvolle winkel. Eine hook waas veur verf en behang en anger boes-hoedgrei. Bezems, plastic taofelzeil oppe rol, hoe ich niks mèt op hej. Mer dae kank hoe Mina bedinde, sjtónge düeskes en fleskes op glaasplate. Veur mich waas det unne magische wereld. Inne toënbank loge kralle en blinkend grei. Nagelsjierkes van roesvrej sjtaol. Moe knipde ós naegel mèt de keukesjier. Wie ich eimaol oppe huishoudsjoel zoot, kreeg ich winse die aan boes neet vervuld woorte: Ich woof zoe gaer ein fleske Tosca parfum. Moe hej in heur vlieske wel altied un fles Boldoot eandecolonje hoe vaders bril mèt gepoetst woort en zonnigs sprinkelde ze heure gevouwe zakdook vol as se nao de kerk ging. De pepermintjes smakde der nao. Mier as 'ne roeë-zekrans en ein kerkboek zoot der neet in. Toch vulde ich mich gròts um mien moder die dan ónger ein hudje van stroë zomerdaag en winjterdaag van vilt op Dörp aan fietsde. Waeke heb ich der over gedaon ut gooje moment te keze, um mien vraog aan moe te sjtèlle: "Moog ich ein fleske Tosca veur

michzelf?" En ich kreeg zoemer genóg guljes van heur, um det te koupe. Ze vóng ut neet èns gek! Mina ouch neet, wie ich der um kwaam vroage inne winkel. Ze noom mich mèt nao zoaget ut midde vanne winkel, op ut gesjeid van drogisterej en hoeshoajelijke dinger. Dao halde ze oet unne glaze kas mèt deurkes mien felbegeerde fleske Tosca van 4711; "altied achter dien oere of oppe pols deppe mèt det gummie döpke", zag Mina der nag bej. "Dan blief de reuk ut bès bewaard."

Ein herinnering van ein maedje, oppe grens nao groeët waere. Veul later leet ich mich inspireere door de winkel van Harie van Stevesjan tot ut hej volgende vers.

*Harie,
Dreef ziene winkel dôrps drogisterej.
Poszegels en sjroebers verkoch Harie derbej.
Mèt kersmis de bel, kunsmos en kribkes,
sjuutjes, sjuufsjpeldjes, haorpinkes en klipkes.
Veur koppien koch ze asperientjes,
rouw vôtjes van hiel kleine kiendjes
woorte gepoeierd mèt Zwitzal.
Over aantèlle makde naemes veul kal.
Rennies blusden ein borrende maag.
Teenagers besjtónge nag neet, det waas 'ne blaag.
Achterin hóng 'ne sjpegel.
Op eine veerkenjtige tegel zoch zich de mennigste boereprie
get oet vanne byoeterie.
Oppe revers ein brúske.
Krotsjpele mèt hel sjaekels of mèt un zach kuske.
Blinkende kralle, oerebelle, hemelsblauwe scapuliermedalies.
Blaer mèt foto's van nexen fallies, besjtónge nag neet.
De tied ging hel in Dörp, ouch in Kepèl.
Dao kwame alsmer winkels bej.
D'r woort vort groeët ingekóch. Allein vergaete klein grei
halde me bej Lei, Sjan en bej Harie.
En, der waas nag get. Wachte wies det se getrouwd woors,
waas vort larie.
De moderne tied waas niks mier heilig.
Van leefde veur ut zinge de kerk oet, ónveilig.
Det nej gedeuns vroeg um rubber.
Minse sjande zich de blubber as ze vroege um kepotjes.
Krek wie veuls te jóng wichter die vroege um rofjes.
Harie sjoof mèt vaste hank
discreet toegevouwde zekskes over de toeënbank.
Zekskes, good veur onnoemelijk minseplezeer,
zekskes van knisperend broen pepeer.
Over un waek of get geit de winkel dich.
Veur Harie, ein Kruitvat wellich.*

Harrie Janssen overleed op 27 juli van dit jaar op 82-jarige leeftijd. In 1970 nam hij de winkel aan de Molenstraat in Helden van zijn ouders over. Op 1 juli 1994 werd de winkel definitief gesloten.

Straatnamen

Koninginnelaan

Wim Daniëls

Op 20 september 1956 besluit de gemeenteraad van Helden om in Panningen drie straatnamen te vernoemen naar leden van het Koninklijk Huis, of een naam te kiezen die gerelateerd is aan het Koninklijk Huis: De Julianastraat, Beatrixstraat en de Koninginnelaan. Daarmee volgt het Heldense gemeentebestuur een trend die na de Tweede Wereldoorlog in heel Nederland gangbaar is.

Dit waren echter niet de eerste straatnamen gerelateerd aan het koningshuis. Op 17 maart 1939 had de gemeenteraad al besloten om de provinciale weg, aansluitend aan de Kanaalstraat tot de grens met de gemeente Meijel, Wilhelminalaan te noemen. In 1942 werd de naam Wilhelminalaan in Beringe gewijzigd in Meijelsche Weg. Dat gebeurde op last van de Duitsers, die niet toestonden dat straten genoemd werden naar levende leden van het Huis van Oranje.

In de jaren zestig volgen de Irenestraat, Bernhardstraat, Margrietstraat en de Wilhelminastraat in Panningen-Noord, gevolgd door de Alexanderstraat, Christinastraat, Emmastraat, Oranjestraat, Prins Clausstraat, Prins Mauritsstraat en de Willem de Zwijgerstraat in Panningen-Zuid.

Eind jaren negentig, bij het tot stand komen van het nieuwe gemeentehuis, ontstaat het Wilhelminaplein. Vooralsnog de laatste van de vijftien aan het koningshuis gerelateerde straatnamen.

Ninnespaadje

Bij gelegenheid van de opening van de nieuwe Franciscus-schouw, later basisschool Panningen-Noord, publiceert Midden-Limburg in 1956: *'Voor deze school wordt als het ware een geheel nieuwe weg aangelegd (de Koninginnelaan dus, red.), waar vroeger het Ninnespaadje liep. De rijweg wordt zes meter breed, aan weerszijden komt een trottoir van 3 meter en nog een gazonstrook van drie meter. Er zal een prachtige, moderne verlichting komen. Het geheel krijgt de indruk van een boulevard.'*

Bronnen:

- Erik Lenders, *De Moennik* no. 47, 2013
- Ton Leenders, *De Moennik* no. 19, 2003
- Midden-Limburg, 01-09-1956

Kaarten:

- Staat der openbare wegen, Gemeente Helden, 1894
- Caerte Generale, Adam Blum, 1734

Foto's:

Collectie Har Verbong

De aanleg van de Koninginnelaan en de pasgebouwde Franciscusschool in 1956.

Huishoekerpad

In de volksmond wordt de verbinding tussen de Schoolstraat en de Ninnesweg inderdaad het Ninnespaadje genoemd, maar in de 'Staat der openbare wegen' van de gemeente Helden uit 1894 heeft het pad de naam Huishoekerpad. De Huishoek ligt op die kaart ingeklemd tussen de weg Meijel-Helden (huidige Schoolstraat-Steenstraat), Ninnesweg (nr. 48 op de kaart) en Huishoekerpad (255).

Op dezelfde kaart uit 1894 behoort ook het gebied ten zuiden van de weg Meijel-Helden, het huidige Haagveld, tot de Huishoek. Het wordt begrensd door de Molenweg (204, de huidige Ringovenstraat), het Huishoekerspaadje (284) en Hoofpad (286, nu Haagveld).

Het gehucht Den huijsboek treffen we voor het eerst in 1734 aan op de Carte Generale. Het ligt op die kaart ingeklemd tussen de huidige Ninnesweg, Steenstraat en een waterlaat (de oorspronkelijke Everlose Beek?). Die beek stroomde toendertijd vanaf de schans in Everlo via het Haagveld naar de Del en vervolgens via de Vosberg naar het Vlakbroek. Zwembad de Waterlaot dankt de naam aan deze beek.

Buurt en gehuchten die -hoek heten liggen buiten de oorspronkelijke kern. Zo ook de Huijshoek en de Heurvelhoek, die vroeger buiten de kern van Panningen lagen.

Vanuit het perspectief van de heemkunde zou de naam Huishoekerpad dus beter zijn geweest dan de huidige, niets zeggende naam Koninginnelaan.

De aanleg van de Koninginnelaan in 1956.

Een detail uit de Carte Generale van 1734.

Uit de topografische kaart van 1894.

Hamersjlaag

Bronnen:

- 't Woordenboek van Helje, redactie Paul Weelen, 2009
- Heljese wuord – Heljese moppen, L. van Horen, 1983

Foto's: Wim Daniëls

Heljes voor beginners (2)

Wim Daniëls

Heljes voor beginners is deze keer gewijd aan het weer. Vroeger was men wat het weer betreft aangewezen op eigen waarnemingen en ervaringen van ouderen, die zich op hun beurt weer beriepen op de overleveringen van hun voorouders. We kennen daarom veel uitdrukkingen en gezegdes die over het weer gaan. Deze keer een aantal uitdrukkingen over regen en wanneer er regen op komt is.

Om te beginnen een kleine, eerste test voor onze lezers die het Heljes niet van huis uit mee hebben gekregen. Begrijpt u het volgende fragment, dan bent u geslaagd voor deze test.

Begrijpt u stukken of woorden uit de tekst niet, dan kunt u uw bureu raadplegen of de Nederlandse vertaling op de website lezen.

Is 't sjmerges vreug of sjnaochs, um medaag of sjnamme-daags, sjwerdes of sönnes, óvver 't waer wórt alzelaeve gekald. Lêtsaan kwaam ich auch zoë waerpresteët tege. Hae vroeg mich of ich woos wat unne euzendreup is. Det woord gebroekt me allewiel neet mier. Ich weít 't neet! Gae wel? As gae 't weít, sjrief os.

Woorden in relatie tot het weer:

boekweitmeel	- bokesmael	regenbui	- biehs
bedekt met rijp op planten	- geriemd	ruw en rukkig blazen	
blauwe lucht met schapenwolken	- hamersjlaag	van stormwind	- boeze
dooien	- deuje	schuilen voor koud en nat weer	- hote
doormat	- kliedernaat	slecht, onbestendig weer	- gekwagkel
dun laagje ijs van 1 nacht	- rotelies	trillend schijnen van de zon	- demere
gloeien van de zon	- krieëpe	van kou rillen	- hiepe
iemand die het altijd koud heeft	- bibbernaas, hievot, hiepkeutel, tooshomel	vorst in de grond	- gevreur
kil en huiverig	- sjoebig	vriezen	- bakke
licht regenen	- riezele	wervelwind	- hojmoj
mooie nazomer	- kraonezomer	wig in het ijs	- boebel
motregen	- moezel	zware mist	
onweersbui	- hómmejsjoor, dóndersjjoor	die in regen overgaat	- moek
		zwoel	- breujig

Uitdrukkingen en gezegdes over regen:

- As 'r bej raege blaore op 't water kome, - Als er blaren op het water komen, regent
raegent 't nag drej daag. - het nog drie dagen.
- 'ne Mergensraegen en 'ne aofwieversdans - Ochtendregen duurt meestal niet lang
deure noeët lang.
- De davel's hebbe kermes. - De zon schijnt terwijl het regent.
- Haoje de sjäöp bejein, dan kumt raege. - Als de schapen samenscholen, komt er regen.
- As Sint Margreet in eur béd peest, dan - Als het regent op 20 juli dan voorspelt dat
raegent 't zeve waeke. - een langere periode van regen.
- As 't op gólje vriedig raegent, vèlt 't water - Als het op Goede Vrijdag regent, zal het een
op'ne gleujende sjtein. - bete zomer worden.
- Rouk sjeit neer, 't geuft raegenwaer. - Als de rook neer slaat, krijgen we regenweer.
- As de zjwalge óvver de grónk sjaere, - Laag en druk vliegende zwaluwen
dan guft 't raege. - voorspellen regen.

Wae kriege raegen as:

- de kinjer drök zien en veel laeve hebbe. - Er is regen op komst als:
- de mögge bóvve 't water danse. - de kinderen druk en levendig zijn.
- de höng boete blieve loupe. - de muggen boven het water dansen.
- de hónder vreug oppe sjtok gaon. - de honden buiten blijven lopen.
- de zón sjmerges vals sjient. - de kippen vroeg gaan slapen.
- de windj vals dór de sjouw huult. - de zon 's morgens vals schijnt.
- dr zjweitplek op de plevuze zien. - de wind vals door de schouw huult.
- 't paerd zich in 't getuug sjöd. - er zweetplekken op de plavuizen te zien zijn.
- 't graas smerges druég ès. - het opgetuigde paard blijft schudden.
- de zjwalge lieég vlege. - het gras 's morgens droog is.
- de zwaluwen laag vliegen.

Hómmelsjoor, dóndersjoor

SINCE 1928

**SLAGERIJ
RUTTEN**

PANNINGEN

DTP
Graphic Products

**VISUELE COMMUNICATIE
VAN A TOT Z**

Beekstraat 2, Panningen - www.dtp-group.nl

**ENGELS
BAKSTEEN**

janssen
uitvaartverzorging

**ENGELS
BAKSTEEN**

Steenstraat 8
Panningen

MOMUS-DOK6 Horeca Panningen
Raadhuisplein 6

JUMBO Van Beek Panningen
Kerkstraat 43

Jan Reijnen BV Panningen

Markt 37

Rob Leurs juwelier Panningen

Markt 34

Bruna Boekhandel Panningen

Markt 29

Bouten Groep Panningen

Wielweg 1

INTERIEUR

VERBOUW

Marcel Kersten

bouw en interieur

info@marcelkersten.nl m +31 (0)6 - 38 77 20 50

KEUKENS

Heldense Kantoor Installaties

Rieterlaan 2,
5981 DA PANNINGEN
Tel. 077-3071970

**Openingstijden Streekmuseum
't Land van Peel en Maas**

NIEUW

mei t/m september:
woensdag t/m zondag
van 13.00 uur - 17.00 uur

oktober t/m april:
woensdag en zondag
van 13.00 uur - 17.00 uur

Gesloten op:

eerste kerstdag, nieuwjaarsdag,
carnavalszondag, paaszondag en pinksterzondag.

**Openingstijden verenigingslokaal
(Documentatiecentrum)**

maandag
van 19.00 uur - 21.30 uur

woensdag
van 14.00 uur - 17.00 uur

Op feestdagen gesloten.

Adres:
Streekmuseum 't Land van Peel en Maas
Aan de Koeberg 3, 5988 NE Helden
www.museumpeelenmaas.nl
info@museumpeelenmaas.nl
Tel.077-308 15 55

Adres:
Heemkundevereniging Helden
Aan de Koeberg 3, 5988 NE Helden
www.moennik.nl
info@moennik.nl
Tel.077-763 04 01 (doc.-centrum)